

مکاسب محرمة

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

بحث جدیدی به ترتیب کتاب مکاسب محرمة شیخ که بنا به شروع آن داریم، بحث سب است که در فارسی از آن تعبیر به فحش و دشنام می‌کنیم. قبل از شروع بحث نکاتی را در این زمینه بیان می‌کنیم.

جایگاه بحث سب در مکاسب

این بحث در کتب فقها مطرح شده و به تبع آن مرحوم شیخ هم آن را در کتاب خویش مطرح کرده است که البته مطرح کردن این بحث در مکاسب یا از باب استطراد است که همان‌طور که یک سری محرماتی که در این کتاب مطرح شده است این بحث هم مطرح شده است و یا اینکه از این حیث است که ممکن است افرادی در جامعه واقعاً برای این کار استیجار شوند تا بدین وسیله افراد دیگری را تخریب کنند که البته این مطلب در زمان ما غیرمتعارف نیست و به همین مناسبت در مکاسب محرمة مطرح شده است.

قبح عقلی سب

این مطلب و حرمت سب که هم در قرآن و هم در روایات مطرح شده است، از امور عقلی و عقلایی است و قبح عقلی و عقلایی آن واضح است.

معنای لغوی سب

معادل واژه سب در فارسی دشنام و فحش است و کتب لغت عربی گاهی به شتم معنا شده است گاهی به شتم الوجیع معنا شده است و گاهی به اسناد منقصتی به دیگران البته مرحوم شیخ از حیث لغوی بحث چندانی درباره سب نکرده است و معنای آن را احاله به عرف داده است و اجمالاً معنای سب این است که سب اسناد نقصی است به دیگران منتها نه هر نوع اسناد نقص بلکه اسناد نقصی است که بارز و برجسته باشد.

جایگاه بحث سب به نظر استاد: باب فقه علاقات و روابط میان فردی

هرچند ما بحث سب را به تبع فقها در مکاسب محرمه مطرح کردیم و تناسبی با این باب دارد اما مناسب بود این بحث که در فقه روابط اجتماعی و روابط میان افراد متصور است و مناسب بود بابی به همین عنوان مطرح شود و در مورد روابط میان افراد جامعه انواع علاقات و روابط متصور است که هر کدام متصف به یکی از احکام خمس می شود و مناسب بود سب و یا عناوین دیگری مانند سلام، غیبت، تهمت، استهزا که هر کدام استطراداً در یکی از ابواب فقهی بحث شده است در این باب مطرح شود. که احادیث مربوط به این باب در کتاب وسایل الشیعه در ذیل کتاب الحج در ابواب احکام العشره در صد و شش باب و یا در ابواب فعل المعروف و در اصول کافی در باب ایمان و کفر در باب صفت مؤمنین مطرح شده است و در کتب فقهی هم در کتاب امر به معروف و نهی از منکر بحث شده است البته در کتب و مباحث اخلاقی هم از زاویه دید اخلاقی به این مباحث پرداخته شده است که از همان دید اخلاقی هم بحث جامع و کاملی نشده است.

مباحث قابل طرح در این باب و قالب آن

چارچوب و تبویب بندی این باب جدیدی که مطرح کردیم این گونه است که ما در روابط میان افراد چه مسلمان باشند یا غیرمسلمان و چه از بستگان باشند و یا غیر آن که احکامش متفاوت است یک سری موارد سلبی داریم که تقسیم به حرام و مکروه می شود و یک سری مسایل ایجابی که واجبات و مستحبات را در بر می گیرد و در این چارچوب کلی بحث حفظ کرامت و آبرو و شخصیت انسان ها مطرح می شود و هر چه این کرامت و عزت را خدشه دارد کند مانند سب، استهزا، غیبت، تهمت، طعن، لعن، تتبع عثرات المسلمین و عوراته، اذلال دیگران، تحقیر دیگران و یا اشاعه

سر مؤمن و یا عناوین دیگری که در این باب و در این چارچوب قابل طرح است و از سوی دیگر مواردی که باعث حفظ کرامت و عزت انسان می شود قابل طرح است.

چند عنوان از عناوین وارده در روایات

برای نمونه به چند عنوان از این را که در کتاب وسایل الشیعه آمده است، اشاره می کنیم

- ۱۴۴- بَابُ تَحْرِيمِ هَجْرِ الْمُؤْمِنِ بِغَيْرِ مُوجِبٍ وَ كَرَاهَتِهِ بَعْدَ الثَّلَاثِ مَعَهُ وَ اسْتِحْبَابِ الْمُسَابَقَةِ إِلَى الصَّلَاةِ
- ۱۴۵- بَابُ تَحْرِيمِ إِيْذَاءِ الْمُؤْمِنِ
- ۱۴۷- بَابُ تَحْرِيمِ إِذْلَالِ الْمُؤْمِنِ وَ اخْتِقَارِهِ
- ۱۴۸- بَابُ تَحْرِيمِ الْاسْتِخْفَافِ بِالْمُؤْمِنِ
- ۱۴۹- بَابُ تَحْرِيمِ قَطِيعَةِ الْأَرْحَامِ
- ۱۵۰- بَابُ تَحْرِيمِ إِحْصَاءِ عَثَرَاتِ الْمُؤْمِنِ وَ عَوْرَاتِهِ لِأَجْلِ تَغْيِيرِهِ بِهَا
- ۱۵۱- بَابُ تَحْرِيمِ تَغْيِيرِ الْمُؤْمِنِ وَ تَأْنِيْبِهِ
- ۱۵۲- بَابُ تَحْرِيمِ اغْتِيَابِ الْمُؤْمِنِ وَ لَوْ كَانَ صِدْقًا
- ۱۵۳- بَابُ تَحْرِيمِ الْبُهْتَانِ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ الْمُؤْمِنَةِ
- ۱۵۳- بَابُ تَحْرِيمِ الْبُهْتَانِ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ الْمُؤْمِنَةِ
- ۱۵۸- بَابُ تَحْرِيمِ سَبِّ الْمُؤْمِنِ وَ عِرْضِهِ وَ مَالِهِ وَ دَمِهِ
- ۱۵۹- بَابُ تَحْرِيمِ الطَّعْنِ عَلَى الْمُؤْمِنِ وَ إِضْمَارِ السُّوءِ لَهُ
- ۱۶۰- بَابُ تَحْرِيمِ لَعْنِ غَيْرِ الْمُسْتَحِقِّ
- ۱۶۱- بَابُ تَحْرِيمِ تَهْمَةِ الْمُؤْمِنِ وَ سُوءِ الظَّنِّ بِهِ